

**KAUKOPALVELU:
JURIDISIA KYSYMYKSIÄ**

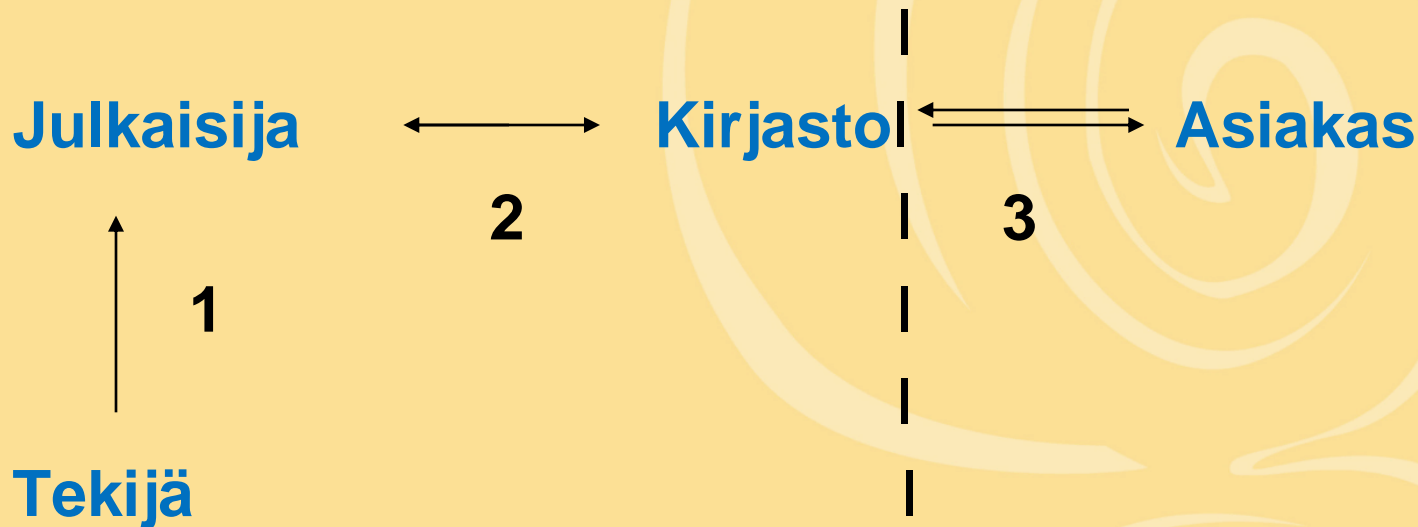
2.11.2011

Pekka Heikkinen

Sisältö

1. **Tietopalvelun juridiikkaa**
2. **Käsitteitä: laina, kaukolaina, dokumenttien välitys**
3. **Mikä ainakin on sallittua?**
4. **Keskustelua lausunnosta TN 7:2006**

Asiakaspalvelun ongelma: lakien kumuloituvuus

- 1 Tekijänoikeuslaki: se osa aineistoista, joka itsenäistä/omaperäistä
- 2 Sopimus/ Kulttuuriaineistolaki: fyysiset teoskappaleet, esim. kirjat
- 3 Julkisuuslaki, Henkilötietolaki: asiakirjat, informaatio

Informaation olomuotoja

julkinen

ei-julkinen

harkinta

salainen

vaitiolovelvoite

yksityinen

luvanvarainen

suojattu henkilötieto

luottamuksellinen

I.TIETOPALVELUN JURIDISET KYSYMYKSET?

- tieto **datan ja faktojen** muodossa ei ole tekijänoikeuden suojaamaa-> oikeus informoida myös julkaisujen tietosisällöstä
- salassapidettävä vs. julkinen tieto
- vaitiolovelvollisuus

II. TEKIJÄN YKSINOIKEUDET SUOMEN LAISSA

OIKEUS VALMISTAA KAPPALEITA <-> OIKEUS SAATTA YLEISÖN SAATAVILLE

VÄLITTÄMINEN ESITTÄMINEN **LEVITTÄMINEN** NÄYTTÄMINEN

MYYMINEN VUOKRAAMINEN **LAINAAMINEN**

MIHIN OIKEUS ANTAA LAINAAN PERUSTUU?

- lähtökohtana tekijän yksinoikeus määrätä teoskappaleen/ kirjan levittämisestä yleisölle, ml. lainaamalla
- kun teoskappale myydään tai pysyvästi luovutetaan tekijän suostumuksella, levitysoikeus raukeaa (TekijäL19§)
- perusteena se, että kirjat ja tallenteet ovat EY-oikeudessa *tavaroita*, joihin sovelletaan tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatetta

Suojattu teos <-> teoskappale

-”teos” tekijänoikeuslaissa on lähes lähes poikkeuksetta eri asia kuin **teoskappale** (kirja/tallenne tms.)

-lainaamista koskevassa 19§:ssä asia on kuitenkin toisin: tekijän levittämisoikeuden raukeaminen koskee **vain niitä teoskappaleita**, jotka on myyty/luovutettu

-> kirjasto ei saa antaa lainaksi itse valmistamiaan turvayms. kappaleita. Näiden fyysisten kappaleiden osalta levittämisoikeus *ei* ole rauennut -> **vain 16a§ edellytyksin**

HUOM!

- vain levittämisoiikeus raukeaa, sen sijaan mahdollisuus valmistaa teoksesta kappaleita edellyttää edelleen lupaa
- sillä, kuuluuko teos kirjaston kokoelmiin vai ei, ei ole tekijänoikeussuojan kannalta merkitystä
- myös välittäminen internetin/intranetin kautta edelleen luvanvaraista

Mikä on ”lainausta”

Vuokraus ja lainausdirektiivi:

”lainaaminen”= teoskappaleiden saattaminen yleisön saataville:

- 1) rajoitetuksi ajaksi
- 2) ilman taloudellista etua
- 3) yleisölle avoimista laitoksista

-fyysisen teoskappaleen käyttöä koskeva, asiakkaan ja kirjaston välinen määräaikainen ja vastikkeeton sopimus

Mitä on "laina"?

-**"laina"**= asiakas vie teoksen kappaleen kirjaston ulkopuolelle
(HE 28:2004, s. 89)

Sen sijaan lainaamista EI ole:

-**"lukusalilaina"**: teoksen käyttö kirjaston tiloissa

-**"kaukolaina"**: palvelutoimintaa kahden kirjaston välillä (interlibrary
"lending")

-**"jäljennepalvelu"**: dokumenttien välitys asiakkaalle

-**rajanveto e-lainaus <—> document delivery?**

Mikä EI ole laina

Näkövammaisten kirjasto Celia valmisti digitaalisia teoskappaleita ja toimitti nämä äänikirjat postitse asiakkaille

-äänikirjaa ei tarvinnut palauttaa eikä se muuttunut käyttökelvottomaksi->

TN 2007:10 omakirjalainaustoiminta ei ollut "lainaamista" (TekijäL 17§)

MIKÄ MUUTTUNUT E-AINEISTOJEN OSALTA?

- internet-sivuilla oleva aineisto voi saada samalla tavoin suojaa kuin tietoverkon ulkopuolella oleva aineisto; asettaminen internetiin ”julkistamista”
- olennainen rajoitus kirjastojen palvelutehtävän kannalta: **suojusta aineistosta ei digitaalisia kopioita asiakkaalle** (“asiakas” = osa yleisöä)
- levittämisoiikeus ei raukea kuten painetun aineiston osalta

Digitaalinen dokumenttien välitys

- kirjastojen näkökulmasta luonteva jatko kaukolainaukselle
- toisin kuin kaukolainauksessa, edellyttää kuitenkin erillisen kopion valmistamista (valokopio, digitaalinen jäljenne)
- > olennainen kysymys markkinavaikutukset, uusi kilpailutilanne kustantajien ja tuottajien kanssa
- Suomen tekijänoikeuslaki erottelee aineiston toimittamisen toiselle kirjastolle ja loppukäyttäjälle

Aineistojen siirrot kirjastojen välillä?

- laitoksen sisällä aineiston siirrot sallittuja
- ”laitoksella” tarkoitetaan organisatorista, hallinnollista ja/tai omistuksellista yhtenäistä kokonaisuutta, jolla voi olla myös useampia erillään sijaitsevia toimipisteitä (HE 28:2004, s. 90)
- ”suojatun aineiston välittäminen esim. kirjastojen välisissä tietoverkoissa edellyttää sopimuslisenssiä” (HE 28:2004, s. 90)
- vapaakappalekirjastojen välillä mahdollista 16b§ nojalla

SILTI SALLITTUA..

- sallittua lähettää aineisto faksilla tai välittää sähköpostin liitteenä toiseen kirjastoon, jossa se tulostetaan asiakkaalle
- aineisto on mahdollista skannata sähköiseen muotoon välittämistä varten
- myös digitaalisessa muodossa olevasta teoksesta paperituloste asiakkaalle

Mikä on kirjasto?

- mikä on "kirjasto", milloin laitos toimii "kirjastona"? (HE 28:2004, s. 88)
- rajanveto laitosten/yritysten omien kirjastojen ja yleisölle avoimien kirjastojen välillä; esim. kopioinnin palveltava "kirjastollisia tarpeita"
- EU:n orpoteosdirektiiviehdotus: "public interest mission"

KANSAINVÄLINEN VERTAILU

- laissa säännöksiä oikeudesta valmistaa kopioita kaukolainausta varten= 6 maata
- laissa säännöksiä oikeudesta tarjota ("supply") kaukolainaksi = 17 maata
- rajoitussäännökset kattavat yleensä kappaleenvalmistuksen, ei mainittu mitään oikeudesta levittää yleisölle
- ei säännöksiä **rajat ylittävistä** kaukolainoista

SUBITO (1)

- SUBITO-tapaus Saksassa, SUBITO on kirjastojen omistama yritys
- LG München 15.12.2005: ei loukkaa tekijän yksinoikeutta, jos ei mahdollista asiakkaalle digitaalisia käyttötapoja
- Münchenin vetoomustuomioistuin 10.5.2007: sekä paperisten että digitaalisten kopioiden lähettäminen luvanvaraista
-> sovittava ja tekijöillä myös oikeus korvaukseen

SUBITO (2)

Kantajien argumentit:

- a) SUBITO on kaupallinen yritys
- b) Saksan tekijänoikeus ei salli digitaalisten kopioiden välittämistä
- c) kirjaston siis hankittava käyttöluupa
- d) ei "lainausta", koska teoskappaleet eivät palautu kirjastolle

KIRJASTOT JA YKSITYINEN KÄYTTÖ

-Varastokirjaston lausuntopyyntö keväällä 2006

-> TN lausunto 7:2006: yksityinen käyttö (12§) ei sovelleta kirjastoihin

-mahdollisia vasta-argumentteja:

1) perusoikeusnäkökohta, PL 12§, 16§

2) tekijänoikeuslain esityöt: "kaukolainaus selvitetään erikseen"
(KM 12 :1980)

-onko kyseessä "kaukolainaus" jos muutoin kuin kirjastojen välillä?

-kirjastojen palvelutoiminnan näkökulma <-> kustannustoiminnan turvaaminen

Kysymys Tutkija ja kirjasto

K: jos kirjastolta pyydetään pdf-versiona oman laitoksemme tutkijan julkaisemaa artikkelia, voimmeko sen lähettää suoraan asiakkaalle, ja mikäli kyse on vanhemmasta julkaisusta, voimmeko skannata artikkelin ja lähettää sen sitten pdf:nä?

-> **V:** ei ilman oikeudenhaltijan (tutkija tai lehti) lupaa
-oikeudet eivät siirry työsuhteen perusteella laitokselle
-jos suoja-aika olisi jo päättynyt, käyttö olisi vapaata

Pohdittavaa...

- onko **paperikopion** toimittaminen yksittäiselle tutkijalle levittämistä **yleisön** keskuuteen
- suojatun aineiston toimittaminen yksittäiselle tutkijalle **online** on **saattamista yleisön saataville** välittämällä
- entä **rajat ylittävä** kaukolainaus?
- lain rajoitusten ohella *aina on myös mahdollisuus sopia*

WIPO: KIRJASTOJEN EHDOTUS

- YK:n henkisen omaisuuden järjestö WIPO keskustelee marraskuussa kirjastoja ja arkistoja koskevista rajoituksista
- kirjastot ovat valmistelleet yhteistä esitystä sitovaksi sopimukseksi ([TLIB](#))
- > ehdotus sisältää mm. uusia mahdollisuuksia digitaaliseen dokumenttien välitykseen

KIITOS!

KANSALLISKIRJASTO

NATIONALBIBLIOTEKET